

הטיול שלי עם ארצי

לרגל שבוע האהבה לטבע נוסעים ארצי וגבע לגן לאומי ושמורת טבע ארבל, לציין שנה לפתיחתו, לטייל, ללמוד על האזור וליהנות מהנוף הנשקף ממרומי המצוק

תצפית מהארבל צפונית - מזרחית. צילום: מוטי דולב

כתיבה: אלישבע קופלוביץ

כשישבתתי מול האינטרנט נתקלתי במודעה המבשרת על פתיחתו של "שבוע האהבה לטבע, למים ולסביבה ארצי, 2009". ארצי, שהגיע אליי מאוחר יותר, סיפר לי על האירועים שחלים באותו שבוע, על האתרים החדשים הנפתחים לקהל הרחב ועל חשיבותו של שבוע זה לאדם ולטבע. "בדיוק לפני שנה, במסגרת שבוע האהבה לטבע, נחנך בצפון הארץ גן לאומי ושמורת טבע ארבל", אמר ארצי. באותו הרגע נכנסה אמה לחדר, שמעה את השיחה ואמרה: "זה רעיון נפלא לטיול הבא שלנו!" וגם סיפור היסטורי מרתק! הצטרף אליה ארצי בהתלהבות. "עכשיו סקרנת אותי! על מה מדובר?" שאלתי.

על פניו של ארצי עלתה הבעה מסתורית: "זה סיפור על קרבות ועל

מעשי גבורה בימים קדומים. ובנוסף, הנוף שנראה מהארבל מרשים ביותר".

בדרך ארצי סיפר לי על רמת הארבל שבתחומה שוכן גן לאומי ושמורת טבע ארבל. הרמה מסתיימת במצוק אדיר שמתנשא לגובה 390 מטרים בקירוב מעל הכנרת. המצוק נוצר כחלק מהשבב הסורי-אפריקני הגדול שעליו דיברנו כשהיינו במכתש רמון. הגענו למרומי מצוק הארבל, לכניסה לגן הלאומי ולשמורה, וארצי הוביל אותנו בשביל המסומן בצבע שחור למצפור החרוב שממנו ניתן לראות את צפון ימת הכנרת ואת בקעת הארבל שלרגלינו. ארצי הצביע על נקודה מרוחקת שבה ניצב הר גדול. "אתה מזהה את ההר הזה, גבע?" שאל, "זהו הר החרמון!" והוא המשיך בסקירה של כל המקומות הקרובים והרחוקים שאנו רואים בכיוון צפון: בקעת גינוסר, צפון הכנרת, הר מירון, צפת, הגולן והחרמון.

המשכנו בשביל היורד מטה. בדרך עברנו מצפור ולעינינו נגלתה הכנרת, כחולה ויפה במלוא הדרה. במהלך הירידה נעזרנו בידיות אחיזה ודריכה הקבועות בסלע, ובכבלים המתוחים לאורך הסלעים, וההורים השגיחו עלינו שלא נתקרב לשפת המצוק התלול.

בהמשך התחבר השביל השחור עם שביל אדום שהולך מערבה. לצד הדרך ראינו מערות חצובות בסלע וחשבתי לעצמי "מעניין מה מסתתר שם...". ארצי, כמו קרא את מחשבותיי, החל לספר: "המערות הרבות הללו, חלקן טבעיות וחלקן נחצבו בידי אדם, שימשו מקומות מסתור בתקופת הבית השני. מאוחר יותר נחצב בצלע ההר מבצר גדול."

"איך אפשר לגור במקום כזה?" שאלתי, וארצי ענה: "כשהמערות נחצבו הן הותאמו לצורכי מגורים ובמרכזן נבנתה מערכת מים. בעבר הרחוק אנשים הסתדרו במצב זה מצוין!"

"ומי הסתתר פה?" שאלתי. "שאלה יפה!", קרא ארצי. "בתקופה החשמונאית התבצרה כאן קבוצת יהודים שמרדה במלך הורדוס. הם נקראו 'קנאי הגליל'. מהתיעוד ההיסטורי של הקרבות שהתנהלו פה אנחנו יודעים שלוחמיו של הורדוס השתלשלו ממרומי המצוק אל המערות בתוך ארגזים שנקשרו בחבלים. ככל הנראה זהו הסנפלינג הראשון בהיסטוריה!"

הסתכלתי כלפי מעלה. "אפשר להביא לכאן ציוד סנפלינג ולגלוש מטה?" שאלתי.

ארצי הרצין ואמר: "אוי ואבוי! בשום פנים ואופן לא! פעולה שכזו עלולה לגרום להרס של האתר ולפגיעה בערכי טבע מוגנים, ובמקרה זה היא גם מסוכנת!"

הסכמתי עם ארצי וביקשתי ממנו שימשיך לספר על הקרבות.

"כשהלוחמים של הורדוס ירדו אל המערות, הם נלחמו במורדים היהודים, הרגו את כל מי שתפסו, והשליכו אש על כל השאר. המורדים היהודים לא נכנעו והמשיכו להילחם עד מוות", סיפר ארצי.

"זה מאוד עצוב", אמרתי, וארצי השיב: "אל תתעצב כל כך, כי לפי המסורת ישנה גם נחמה בסיפור - אומרים שבזכות הקרבות לחופש שהתחוללו פה, מלחמת אחרית הימים תתנהל בבקעת ארבל שנמצאת ממש מתחתינו, ובעקבותיה יבוא המשיח". הרמתי את הראש וחייכתי: "זה כבר נשמע יותר טוב".

ארצי קם ונכנס אל תוך שרידי המצודה - ואנחנו אחריו. "המצודה הזאת נבנתה במאה ה-17 על גבי השרידים שנותרו

ממכלול המערות הקדומות. היא נבנתה על ידי עלי בק, בנו של האמיר הדרוזי פחר א-דין, כמאחז צבאי שחולש על בקעת הארבל שמתחתינו ועל כל הדרכים שעוברות בה".

כשיצאנו מהמצודה המשכנו ללכת בשביל האדום, והבטנו לכיוון צפון לעבר הר ניתאי, שכנו של הארבל. ראינו שגם הוא "מחורר" בפתחי מערות רבים. "על ניתאי הארכלי שמעת?" שאל ארצי ולא המתין לתשובתי. "ניתאי הארכלי היה חכם ואב בית-דין לצדו של נשיא הסנהדרין בתקופה החשמונאית. לפי המסורת הוא התגורר ממש כאן, בעיר ארבל. הר ניתאי נקרא על שמו".

"אולי נמצא איזה הר בארץ ויקראו לו בשם שלי?" שאלתי וכולנו צחקנו. ארצי המשיך ואמר: "ניתאי הארכלי היה איש חכם וחשוב שהמציא אמרה מעניינת: 'התרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע ואל תתייאש מן הפורענות!'. ההורים הסכימו שזו עצה טובה לחיים".

לפתע צעקה אמה והצביעה לשמים: "תסתכלו למעלה!" כולנו הרמנו את הראשים - הבחנו בעוף דורס החג מעלינו.

ארצי שרק בהתפעלות: "זהו בז מצוי! צבעו חום מנוקד בשחור ובאפור". ארצי סיפר לנו שרשות הטבע והגנים ביצעה ניסיונות של השבת בזים לטבע כמו הבז האדום ובז הצוקים וגם שבאזור ניתן לראות חיות נוספות כמו זאב, צבוע, שפן סלעים ועוד.

אחר כך נפרדנו מהמצוק, טיפסנו בחזרה במעלה השביל ונעזרנו שוב בידיות האחיזה ובכבלים המתוחים על הסלעים. לאחר מנוחה קלה, נסענו לכנרת כדי לשבת ולאכול על שפתה. בזווית עינינו התנשא מצוק הארבל - בגודלו המרשים ובצורתו המיוחדת.

בז צוקים בארבל. צילום: מוטי דולב

בקעת הארבל. צילום: מוטי דולב

הנוף הנשקף מהארבל לכיוון צפון. צילום: אלישבע קופלוביץ

מערות חצובות בסלע. צילום: אלישבע קופלוביץ

מנהיגה על שלוש רגליים

הזאבה הבודדה והפגועה חוברת ללהקת הזאבים בספארי ותופסת מקום של כבוד

צילום: טיבור יגר

וקיוו שבין הזכר השליט לתלתן, שעתידיה להיות השלטת, תיווצר כימיה. החיבור הצליח ונראה כי הפרטים מרגישים בנוח זה עם זה. במהלך השבועות שאחרי, החלו המטפלים להכניס אל החצר גם את יתר הזכרים, ורק לאחר שכל הזכרים הוכנסו לחצר התחיל תהליך החיבור עם הנקבות. למעשה, הנקבות הן אלו שיחליטו מה יהיה מעמדה של תלתן. ייתכן כי העובדה שלפני כשנה מתה הנקבה השלטת והנקבות עדיין לא הצליחו לגבש מועמדת מתאימה שתהפוך למנהיגה, תעמוד לזכותה של תלתן ותיטיב עם מעמדה. בלהקת זאבים, כידוע, הנקבה הדומיננטית, האלפא, היא היחידה שמזדווגת עם הזכר השליט והיחידה שמתרבה. תלתן היא בעלת אנרגיות יוצאות דופן, ונראה כי היא בדרך להפוך להיות הנקבה השלטת בלהקה. בספארי מקווים כי היא אכן תהפוך לנקבה השלטת, תתרום מהמאגר הגנטי השונה שלה ותביא איתה קו דם חדש מזה של להקת הזאבים הקיימת בספארי - ובכך תעשיר את הלהקה מבחינה גנטית. כרגע החצר נראית תוססת מאי פעם. המפגש בין תלתן לבין הזכרים היה מרגש והם ממשיכים לחרחור ולהכיר זה את זה. נראה כי כך יהיה גם בהמשך, והנקבה מהטבע תהפוך לשלטת הבלתי מעוררת של הלהקה.

שגית הורוביץ, ספארי רמת גן

לפני כשלושה חודשים הגיעה לבית החולים לחיות בר של הספארי ורשות הטבע והגנים זאבה פצועה (סיפורה המרגש התפרסם במדור זה בגיליונות קודמים). בעקבות הפציעה הקשה נאלץ וטרניר הספארי ובית החולים לחיות בר, ד"ר יגאל הורוביץ, לקטוע את רגלה בנייתוח מסובך. לאחר תקופת החלמה קשה וארוכה, ולאחר שהיה ברור כי לא ניתן יהיה להשיבה אל הטבע - הוחלט לחבר את הזאבה עם להקת הזאבים השווה בספארי.

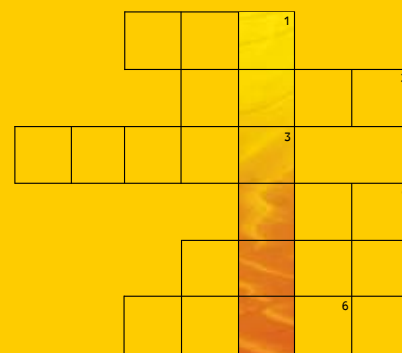
היום, שלושה חודשים אחרי, הזאבה שכבר זכתה לשם "תלתן", בדרך להיות מנהיגת להקת הזאבים. איך כל זה קרה? חשוב להבין שתהליך כזה לא היה קורה בטבע. לרוב, להקת זאבים גדולה ומגובשת לא תקבל זאבה בודדה, ועוד פגועה. אבל בספארי, תחת פיקוח והשגחה של המטפלים, המיומנים במחלקת הטורפים, ובתהליך מדורג - הצליחה הזאבה לסלול את דרכה לתוך החבורה. במשך שבועות רבים היא התוודעה, בזו אחר זו, לנקבות של הלהקה, ולפי הסדר ולפי המעמד הן נכנסו אחת אחת לבית הלילה שלה. לאחר מכן הוצאה תלתן לחצר לפגוש את הזכר השליט. המטפלים חששו מאוד מהמפגש

תשבץ

כתיבה: אבי רובינשטיין

במרכז העניינים

פתרו את התשבץ ותגלו בטור המרכזי שם של שמורת טבע.

1. מין זוחל (פיתה את חווה).
2. שם של בעל חיים טורף שוכן נהרות (רמז: תמסח).
3. סוג של עץ נוי הגדל בארץ (מילה נרדפת למשרוקית ולצופר).
4. זיו קשה במצחו של בעל חיים (לדוגמה בעז וביעל).
5. רקיע, מרומים.
6. מין בהמת משא (סמל לעקשנות ולטיפשות).

התשובות במהופך:

לוטט 9' סוטט 5' לול 4' טטטט 2' לטט 1'